

Ворначев Андрій Олександрович,

ORCID ID: 0000-0003-0342-0601

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземної філології і перекладу

Державний торговельно-економічний університет

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

INDIVIDUALIZATION OF ENGLISH LANGUAGE FOR SPECIFIC PURPOSES TEACHING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

У сучасному світі, де англійська мова стала глобальним засобом комунікації, підготовка конкурентоспроможних фахівців потребує впровадження інноваційних підходів, які враховують індивідуальні особливості студентів. У контексті навчання англійської мови індивідуалізація набуває особливої ваги, оскільки володіння мовою потребує не лише знання граматичних правил чи лексичного запасу, а й розвитку комунікативних навичок, критичного мислення та здатності адаптуватися до різних мовних ситуацій. Метою статті є дослідження та обґрунтування значення індивідуалізації навчання англійської мови у закладах вищої освіти як одного з ключових чинників ефективного формування мовних та комунікативних компетенцій студентів. Індивідуалізацію навчання визначено як освітній підхід, спрямований на врахування індивідуальних особливостей студентів під час навчального процесу. Вона полягає в адаптації змісту, методів, темпу та форми навчання до особистих потреб кожного студента, що дозволяє максимізувати його потенціал для досягнення успіху в навчанні. Впровадження індивідуалізованого підходу у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти має як переваги, так і створює виклики. До переваг належать підвищення мотивації студентів, оптимізація навчального процесу, покращення результатів навчання, зниження стресу та тривожності, розвиток автономії та самостійності студентів. До викликів: необхідність високої кваліфікації викладачів, витрати часу та ресурсів, ризик нерівномірного прогресу студентів, технічні проблеми та якість доступності до ресурсів. Індивідуалізація не означає повного відокремлення студентів один від одного, тому важливо зберігати баланс між індивідуальними завданнями та груповою діяльністю. Практичні рекомендації викладачам щодо адаптації навчального процесу до індивідуальних потреб студентів навчання англійської мови у закладах вищої освіти: індивідуальний підхід до планування навчального процесу, різноманітність навчальних методів, створення мотиваційного середовища, розвиток самостійності студентів, застосування технологій, що дозволяє кожному студенту рухатися в межах власних можливостей і потреб та забезпечує більш ефективне та осмислене засвоєння матеріалу у закладах вищої освіти.

Ключові слова: англійська мова за професійним спрямуванням, індивідуалізація, студент, освіта, заклад вищої освіти.

In the modern world, where English has become a global means of communication, training competitive specialists requires the implementation of innovative approaches taking into account the individual characteristics of students. In teaching English, individualization takes on special importance, since mastering the language requires not only knowledge of grammatical rules or vocabulary but also the development of communication skills, critical thinking, and the ability to adapt to different language situations. The article aims to study and substantiate the importance of individualization of English language teaching in higher education institutions as one of the key factors in the effective formation of students' language and communicative competencies. Individualization of learning is defined as an educational approach aimed at taking into account the individual characteristics of students during the educational process. It consists in adapting the content, methods, pace, and form of learning to the personal needs of each student, which allows for maximizing his potential for achieving success in learning. Implementing an individualized approach to teaching English for Specific Purposes in higher education institutions has both advantages and challenges. The benefits include increasing students' motivation, optimizing the learning process, improving learning outcomes, reducing stress and anxiety, and developing students' autonomy and independence. The challenges include the need for highly qualified teachers, the cost of time and resources, the risk of uneven students' progress, technical problems, and the quality of access to resources. Individualization does not mean complete separation of students from each other, so it is important to maintain a balance between individual tasks and group activities. Practical recommendations for teachers on adapting the educational process to the individual needs of students studying English for Specific Purposes in higher education institutions can be an individual approach to planning the educational process, a variety of teaching methods, creating a motivational environment, developing students' independence, using technologies that allow each student to move within their capabilities and needs, and ensure more effective learning of the material in higher education institutions.

Key words: English for Specific Purposes, individualization, student, education, higher education institution.

Вступ. Індивідуалізація навчання є однією з провідних тенденцій сучасної освіти, зокрема у викладанні іноземних мов у закладах вищої освіти. У сучасному світі, де англійська мова стала глобальним засобом комунікації, підготовка конкурентоспроможних фахівців потребує впровадження інноваційних підходів, які враховують індивідуальні особливості студентів. Індивідуалізація процесу навчання дозволяє ефективніше враховувати здібності, потреби, інтереси та рівень підготовки кожного студента, що сприяє досягненню кращих результатів.

Одним із ключових аспектів індивідуалізації є створення навчального середовища, яке мотивує студентів до самостійної роботи та розвитку. Сучасні цифрові інструменти, такі як платформи для онлайн-навчання, інтерактивні програми та мобільні додатки, дозволяють адаптувати навчальні матеріали під конкретні потреби студента. Крім того, індивідуальні консультації та менторство допомагають краще зрозуміти сильні та слабкі сторони кожного студента, що дозволяє коригувати освітній процес. У контексті навчання англійської мови індивідуалізація набуває особливої ваги, оскільки володіння мовою потребує не лише знання граматичних правил чи лексичного запасу, а й розвитку комунікативних навичок, критичного мислення та здатності адаптуватися до мовних ситуацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Велика кількість зарубіжних науковців зробила вагомий внесок у розвиток теоретичних і практичних підходів до індивідуалізації навчального процесу, що знайшло застосування у викладанні англійської мови. Варто згадати Говарда Гарднера (Howard Gardner), який розробив теорію множинного інтелекту, яка активно застосовується для індивідуалізації навчання; Джона Дьюї (John Dewey), який займався дослідженням освітніх підходів, що орієнтовані на індивідуальні потреби студентів; Карла Роджерса (Carl Rogers), який розвивав ідеї гуманістичного підходу до освіти, наголошуючи на значенні особистісно орієнтованого навчання; Риту Данн (Rita Dunn), яка досліджувала стилі навчання та методики їхнього використання для індивідуалізації освітнього процесу, Бенджаміна Блума (Benjamin Bloom), який розробив таксономію навчальних цілей, яка дозволяє адаптувати освітні завдання до індивідуальних потреб; Пітера Скехана (Peter Skehan), який вивчав вплив індивідуальних когнітивних відмінностей на успішність у вивченні другої мови; а також Сьюзен Елліс (Susan Ellis), яка досліджувала

диференційований підхід до викладання англійської мови як другої мови та використання технологій для індивідуалізації навчання.

Проблему індивідуалізації навчання англійської мови у закладах вищої освіти досліджували також українські науковці. Так, Богдан Калиняк вивчав індивідуалізацію навчання англійської мови за професійним спрямуванням у технічних університетах. Юліана Лавриш вивчала концептуальні засади індивідуалізації навчання іноземних мов, зокрема використання цифрових технологій. Олена Осадча розглядала застосування стратегій множинного інтелекту як засобу індивідуалізації процесу вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти. Олена Тимчук розробила дидактичну систему індивідуалізації навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах, впроваджуючи елементи автономії. Оксана Коваленко досліджувала методи індивідуалізації навчання англійської мови у немовних вищих навчальних закладах. Ірина Гуменюк вивчала вплив індивідуалізованого підходу на формування комунікативних компетенцій студентів. Світлана Мельник розглядала використання інформаційно-комунікаційних технологій для індивідуалізації навчання англійської мови. Людмила Бондаренко досліджувала психолого-педагогічні аспекти індивідуалізації навчання іноземних мов у вищій школі. Тетяна Шевченко звертала особливу увагу на методи адаптації навчальних матеріалів з англійської мови до індивідуальних потреб студентів. Марина Іванова розглядала питання індивідуалізації навчання англійської мови у контексті міжкультурної комунікації. Вікторія Кравченко вивчала вплив індивідуалізованого підходу на мотивацію студентів до вивчення англійської мови.

Однак, глобалізація сьогодення та зростання ролі англійської як мови міжнародного спілкування підвищують попит на фахівців, які володіють нею на високому рівні. Різноманітність студентської аудиторії вимагає врахування індивідуальних особливостей, таких як рівень знань, стилі навчання, мотивація та особистісні якості, що сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу і вимагає практичних рекомендацій для викладачів закладів вищої освіти щодо адаптації навчального процесу до індивідуальних потреб студентів, що і визначає актуальність нашого дослідження.

Метою статті є дослідження та обґрунтування значення індивідуалізації навчання англійської мови у закладах вищої освіти як одного з ключових чинників ефективного формування мовних

та комунікативних компетенцій студентів. Предметом статті є методи, підходи та засоби індивідуалізації навчання англійської мови у закладах вищої освіти, а також їх вплив на розвиток мовних і комунікативних компетенцій студентів. Об'єктом статті є процес навчання англійської мови у закладах вищої освіти в контексті впровадження індивідуалізованого підходу.

Нами було використано наступні методи дослідження: аналіз наукової літератури для вивчення існуючих теоретичних напрацювань у галузі лінгводидактики та методики викладання англійської мови, систематизація для загальнення різних підходів до індивідуалізації навчання, спостереження для аналізу навчального процесу під час занять англійської мови з метою виявлення ефективності індивідуалізованого підходу, опитування для збору даних від студентів та викладачів щодо їхнього досвіду, потреб та ставлення до індивідуалізації навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Індивідуалізація навчання є важливим аспектом у навчанні англійської мови, особливо у закладах вищої освіти, де студенти мають різний рівень знань, навичок і мотивації.

Індивідуалізація навчання передбачає створення умов, за яких кожний студент може розвиватися згідно зі своїми здібностями, інтересами та потребами. Основні принципи індивідуалізації включають урахування індивідуальних потреб студента, гнучкість та адаптивність, різноманіття методів та форм роботи, співпрацю та взаємодію. Індивідуалізація навчання передбачає використання технологій та підходів, серед яких виділяються диференційований підхід, індивідуальні плани навчання, використання сучасних технологій, робота у малих групах, індивідуальні консультації [5, с. 310].

Індивідуалізація навчання полягає в адаптації навчальних матеріалів, темпу та підходів до потреб кожного студента. Хоча навчальні цілі можуть бути спільними для всіх студентів, кожен з них може мати різний темп засвоєння матеріалу. Це дозволяє створити гнучке навчальне середовище, де кожен студент може працювати відповідно до власних потреб і можливостей [7].

Т. Дніпровська та О. Кондрашова систематизували найбільш розповсюджені визначення поняття «індивідуалізація навчання»: 1. Індивідуалізація навчання – як організація дидактичного процесу, при якій вчитель вибирає способи, прийоми, темп навчання, враховуючи індивідуальні особливості учнів, ступінь їх здібностей до оволодіння

знаннями; 2. Індивідуалізація навчання – як розуміння сильних і слабких сторін особистості, врахування особливостей і створення умов для їх розвитку; 3. Індивідуалізація навчання – як індивідуальна робота учнів чи студентів; 4. Індивідуалізація навчання – як організована пізнавальна діяльність індивіда, що здійснюється у відносній незалежності від педагогічних дій [4, с. 140].

У нашому дослідженні індивідуалізацію навчання визначено як освітній підхід, спрямований на врахування індивідуальних особливостей студентів під час навчального процесу. Вона полягає в адаптації змісту, методів, темпу та форми навчання до особистих потреб кожного студента, що дозволяє максимізувати його потенціал для досягнення успіху в навчанні.

Індивідуалізація має на меті сприяння розвитку особистості, самостійності, а також підвищення ефективності засвоєння знань і навичок. Цей процес може включати адаптацію навчальних матеріалів, організацію різних форм роботи, застосування інноваційних методів та технологій.

Індивідуалізація навчання сприяє створенню особливого навчально-розвивального особистісно орієнтованого середовища, в якому кожен студент отримує можливість максимально розкрити свій потенціал [6, с. 376].

О. Барановська характеризує такі види індивідуальної форми роботи: індивідуальна (самостійне виконання студентами однакових завдань у єдиному темпі), індивідуалізована (отримання студентом окремого завдання, що враховує його навчальні можливості), індивідуалізовано-групова (створення умов, за яких є можливість не допустити відставання більш слабких студентів, та умов для розвитку обдарованих більш обдарованих) [1, с. 56].

Методика індивідуалізованого навчання студентів англійської мови за професійним спрямуванням будувалася на 4-х рівнях: науковому, методичному, практичному і творчому. На науковому рівні реалізації методики обґрунтовано основні підходи, цілі, зміст, принципи і найбільш доцільні методи індивідуалізованого навчання. До основних цілей індивідуалізації процесу навчання іноземної мови віднесено розвиток інтелектуального кругозору, психічних процесів і якостей особистості, які відіграють провідну роль в оволодінні англійською мовою; формування індивідуального стилю оволодіння англійською мовою; формування і розвиток умінь самостійної роботи, творчої діяльності тощо. На методичному рівні методики побудовано методи, організаційні форми, завдання для

самостійної роботи, теми рефератів, проектів та творчих робіт, вправи для індивідуалізованого навчання англійської мови за професійним спрямуванням, розроблено критерії оцінювання досягнень студентів тощо. Практичний рівень методики навчання був спрямований на формування у студентів практичних умінь і навичок вирішення індивідуальних проблемних та професійних ситуацій такими методами як брейн-ринг, парні та групові змагання, тренінги, рольові ігри, проектів, відпрацювання кейсів тощо. Творчий рівень забезпечував здійснення стимулювання навчальної і творчої діяльності студентів, активізував їх зусилля і створював позитивний емоційний фон та толерантне іншомовне освітнє середовище, що сприяє прояву творчості і врахуванню особливостей особистості студентів [4, с. 140–141].

Наш практичний досвід дозволяє стверджувати, що специфіка індивідуалізації у викладанні англійської мови за професійним спрямуванням полягає в:

1. Адаптації навчальних матеріалів і завдань. Викладач може розробити різні за складністю завдання для різних груп студентів, що дозволяє кожному працювати з матеріалом, який відповідає його поточним можливостям. Для студентів з високим рівнем знань можуть бути запропоновані додаткові завдання для поглиблення теми, а для тих, хто має низький рівень, – завдання, що дають змогу закріпити базові знання.

2. Використанні різноманітних методів навчання. Це можуть бути традиційні методи (лекції, семінари, практичні заняття) або інноваційні методи (проектна діяльність, рольові ігри, дебати, використання цифрових платформ і мобільних додатків). Наприклад, студенти, які мають візуальний стиль навчання, можуть використовувати відео та презентації, а ті, хто має аудиторний стиль навчання, можуть більше працювати з аудіо матеріалами та інтерактивними вправами.

3. Врахуванні інтересів і мотивації студентів. Викладач може адаптувати теми, підбирати матеріали і завдання відповідно до сфери інтересів студентів, що сприяє підвищенню їхньої мотивації до вивчення мови. Наприклад, для майбутніх економістів можна створювати завдання на основі спеціалізованих текстів, що стосуються їхньої професійної діяльності. Це дозволить студентам не лише покращити рівень володіння мовою, а й застосувати знання англійської в конкретних професійних контекстах.

4. Використанні сучасних технологій. Застосування онлайн-курсів, мобільних додатків для

вивчення мови, інтерактивних платформ дозволяє студентам працювати в зручному для них темпі, а також отримувати індивідуальні відгуки від викладачів. Наприклад, онлайн-тести та завдання дозволяють студентам пройти самостійне навчання, а віртуальні класи – взаємодіяти з іншими студентами та отримувати миттєві консультації від викладачів. Такі підходи дозволяють студентам мати більше контролю над власним навчанням.

До найбільш розповсюджених засобів інтерактивного навчання, які сприяють індивідуалізації навчальної (навчально-пізнавальної) діяльності можуть бути віднесені: віртуальні лабораторії (Virtual Laboratories): використання веб-платформ або спеціалізованих програм для проведення експериментів і вирішення завдань у віртуальному середовищі; симуляції та ігри (Simulations and Games): використання комп'ютерних симуляцій або навчальних ігор для стимулювання активного навчання та розвитку студентів [3, с. 17].

5. Підвищенні автономії студентів. Студенти мають можливість самостійно обирати теми для досліджень, визначати темп свого навчання та взаємодіяти з викладачем через сучасні комунікаційні засоби (електронні листи, форуми, чати). Це дозволяє їм краще організувати свій навчальний процес і забезпечує вищий рівень залученості в навчання.

При навчанні іншомовного мовлення, процес індивідуалізації являє собою цілісну систему, що об'єднує наступні складові – цілі, види, прийоми і засоби індивідуалізації процесу навчання. Цілі можуть бути класифіковані як основні та допоміжні, але вони можуть бути досягнені лише шляхом реалізації наступних видів індивідуалізації навчання іноземній мові – розвиваючої, мотивуючої, формуючої та регулюючої [2].

Вважаємо, що впровадження індивідуалізованого підходу у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти має як переваги, так і створює виклики. Як переваги констатуємо:

– підвищення мотивації студентів. Індивідуалізований підхід дозволяє студентам працювати над матеріалом, який відповідає їхнім інтересам і рівню володіння мовою. Це сприяє зростанню внутрішньої мотивації, оскільки студенти відчувають, що навчання є більш персоналізованим і наближеним до їхніх потреб. Коли матеріал цікавий і доступний, студенти з більшим ентузіазмом приступають до його вивчення;

– оптимізація навчального процесу. Індивідуалізація дає можливість адаптувати темп і рівень

складності навчання до конкретних потреб студентів;

– покращення результатів навчання. Завдяки адаптації змісту, методів і темпу навчання до особистих потреб, студенти можуть глибше засвоїти матеріал;

– зниження стресу та тривожності. Індивідуалізація дає можливість працювати в комфортному для кожного темпі, знижуючи рівень стресу і тривожності, пов'язаних із навчанням;

– розвиток автономії та самостійності студентів. Індивідуалізований підхід стимулює розвиток самостійності, оскільки студенти можуть приймати рішення про те, як саме вони хочуть вчити англійську мову, обираючи теми, завдання і навіть методи навчання.

До викликів впровадження індивідуалізованого підходу у вивченні англійської мови за професійним спрямуванням слід віднести:

– необхідність високої кваліфікації викладачів. Вони повинні мати високий рівень професіоналізму та здатність адаптувати свої методи навчання до потреб кожного студента. Це може вимагати додаткових знань у педагогіці, психології та використанні новітніх технологій. Крім того, викладачам потрібно постійно моніторити прогрес студентів, що вимагає часу і зусиль;

– витрати часу та ресурсів. Індивідуалізація навчання вимагає значних часових та ресурсних витрат. Викладачам потрібно розробляти індивідуальні плани навчання для кожного студента, що може забирати багато часу. Також для впровадження персоналізованого підходу потрібні відповідні навчальні матеріали, технології та платформи, що також вимагає фінансових та матеріальних витрат;

– ризик нерівномірного прогресу студентів. Незважаючи на переваги індивідуалізації, вона може призвести до того, що студенти прогресуватимуть з різною швидкістю, що може створювати дисбаланс у групі. Студенти, які рухаються швидше, можуть втрачати інтерес, а ті, хто йде повільніше, можуть відчувати себе відсталими;

– технічні проблеми та якість доступності до ресурсів. Використання онлайн-платформ та цифрових технологій вимагає наявності відповідної технічної інфраструктури, інколи навіть фінансових витрат до доступу. Не всі студенти можуть мати на це можливості, що може призвести до обмеження індивідуалізованого навчання.

Варто також зазначити, що індивідуалізація не повинна означати повного відокремлення студентів один від одного. Групова робота і взаємодія з іншими

студентами є важливими елементами навчання мов. Тому важливо зберігати баланс між індивідуальними завданнями та груповою діяльністю.

Нами було сформовано практичні рекомендації викладачам щодо адаптації навчального процесу до індивідуальних потреб студентів навчання англійської мови у закладах вищої освіти, що передбачають:

1. Індивідуальний підхід до планування навчального процесу, що передбачає аналіз потреб студентів та гнучке планування.

2. Різноманітність навчальних методів (диференційовані завдання, індивідуалізація завдань на основі стилів навчання, інтерактивні та цифрові технології).

3. Створення мотиваційного середовища (індивідуальне заохочення та підтримка, залучення студентів до вибору навчальних матеріалів і створення позитивної атмосфери на заняттях).

4. Розвиток самостійності студентів (навчання самоорганізації, створення умов для самостійної роботи та залучення до процесу самооцінки).

5. Застосування технологій для підтримки індивідуалізованого навчання, що дозволяють студентам працювати самостійно, контролюючи свій темп і рівень знань. Використання цих інструментів може бути частиною домашнього завдання або додаткових вправ.

Індивідуалізація навчання англійської мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти має важливе значення для підготовки студентів до професійної діяльності в глобалізованому світі, оскільки вона дозволяє враховувати різні рівні знань, інтересів і потреб студентів, надаючи можливість ефективно розвивати специфічні навички, необхідні для успіху на міжнародному ринку праці. У контексті глобалізації, де професійні вимоги постійно змінюються, індивідуалізований підхід допомагає студентам адаптуватися до швидких змін та освоювати нові технології. Це дозволяє майбутнім фахівцям краще підготуватися до конкурентних вимог і викликів на міжнародному рівні в різноманітних професійних середовищах.

Висновки. Сучасний ринок праці вимагає від випускників закладів вищої освіти вільного володіння англійською мовою, що підвищує значення якісного навчання, адаптованого до індивідуальних потреб студентів. Використання цифрових технологій розширює можливості персоналізованого підходу. Це також відповідає концепції компетентнісного підходу, який акцентує увагу на розвитку комунікативної компетентності, критичного

мислення та самостійності студентів. Індивідуалізація допомагає підвищувати мотивацію студентів, враховуючи їхні інтереси й особисті потреби. Виклики дистанційного та змішаного навчання підкреслюють важливість адаптації освітнього процесу до нових умов. Крім того, індивідуалізація

розвиває автономність студентів, що є ключовою вимогою сучасної освіти. Таким чином, індивідуалізація навчання дозволяє кожному студенту рухатися в межах власних можливостей і потреб, що забезпечує більш ефективне та осмислене засвоєння матеріалу у закладах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барановська О. В. Розвиток творчої особистості в умовах диференційованого навчання. Райдуга творчості : Практично зорієнтований посібник / Гол. ред. В. І. Сафіюлін. К. : Освіта України. 2010. С. 53–60.
2. Грицай І. С. Основи індивідуалізації процесу навчання іноземних мов. 2015. URL: https://kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/hrytsai_osnovy_indyvidualisatsii.pdf.
3. Демчук О. Дидактичний потенціал змішаної форми організації освітнього процесу щодо індивідуалізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Освіта. Інноватика. Практика. Вип. 12(3). 2024. С. 14–19.
4. Дніпровська Т.В., Кондрашова О.В. Методика індивідуалізованого навчання студентів закладів вищої освіти англійської мови за професійним спрямуванням. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 68. Т. 1. 2024. С. 138–141.
5. Осадча О. Індивідуалізація процесу вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти через застосування стратегій множинного інтелекту. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 71, Т. 2. 2024. С. 308–313.
6. Патлайчук О., Брюховецька І. Індивідуалізація освітнього процесу у закладі вищої освіти в умовах змішаного навчання. *Grail of Science*. Вип. (37). 2024. С. 375–377.
7. Bray B., McClaskey K. Personalization vs Differentiation vs Individualization Report (PDI) v3. 2012. URL: <https://www.slideshare.net/bbray/personalization-vs-differentiation-vs-individualization>.
8. Kostolányová K. Nedbalova S. Individualization of Foreign Language Teaching through Adaptive eLearning. *International Journal of Distance Education Technologies*, 2017. 15(2). P. 1–17.